

PAWEŁ FRANKOWSKI

KONSEKWENCJE WOJNY ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ DLA GOSPODARKI ŚWIATOWEJ

ABSTRAKT

Agresja Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. oznaczała zmiany w gospodarce światowej związane z koniecznością przebudowania łańcuchów dostaw. Przekształcenia te dotyczą nie tylko gospodarki ukraińskiej, ale także gospodarek państw, dla których dostawy z Ukrainy i Rosji stanowiły element wymiany handlowej. Prognozy dotyczące załamania gospodarki rosyjskiej wskutek sankcji nie przewidują jednak szybkiego zakończenia konfliktu, a czynnik ekonomiczny ma kluczowe znaczenie dla przyszłości Ukrainy.

SŁOWA KLUCZOWE: handel, żywność, sankcje, Rosja, Ukraina, wojna, gospodarka

ABSTRACT

Consequences of the Russian-Ukrainian War for the Global Economy

Russia's aggression against Ukraine in February 2022 meant changes in the global economy related to the need to rebuild supply chains. These changes affect the Ukrainian economy and the economies of countries for which supplies from Ukraine and Russia were part of international trade. However, predictions of a collapse of the Russian economy as a result of the sanctions do not predict a quick end to the conflict, and the economic factor is crucial to Ukraine's future.

KEYWORDS: trade, food, sanctions, Russia, Ukraine, war, economy

Wstęp

Rozpoczęcie konfliktu zbrojnego przez Federację Rosyjską (FR) w lutym 2022 r. oznaczało istotne zmiany w gospodarce światowej związane przede wszystkim z koniecznością przebudowania istniejących łańcuchów dostaw. Zmiany te dotyczyły zarówno gospodarki ukraińskiej, systematycznie niszczonej przez rosyjskie działania wojenne, gospodarki rosyjskiej ograniczonej sankcjami, jak i gospodarek innych państw, dla których dostawy z Ukrainy i Rosji stanowiły istotny element handlu światowego. Z uwagi na fakt, że Federacja Rosyjska czyniła przygotowania do wojny od 2014 r., skala zaburzeń w gospodarce rosyjskiej nie jest tak dotkliwa, jak zakładano tuż po wybuchu wojny. Niemniej przyjęte przez FR założenia dotyczące szybkiego zakończenia konfliktu okazały się błędne, co oznacza szereg wyzwań dla gospodarki tego państwa. W przypadku gospodarki światowej najistotniejszym wyzwaniem staje się jednak przeskalowanie łańcucha dostaw, tak by uwzględnić agresywne działania Rosji, a jednocześnie ambiwalentną postawę państw „fabryki świata”, czyli Chin i Indii. Wybuch konfliktu rosyjsko-ukraińskiego traktować należy jednak jako jedną ze zmiennych w gospodarce światowej, a nie przyczynę działań w tej sferze podejmowanych przez państwa Unii Europejskiej (UE) i G7. Rozwój łańcuchów dostaw łączących najważniejsze gospodarki świata od kilku dekad pozostawał w cieniu narastających sporów geopolitycznych i ekonomicznych. Konkurencyjne ceny i szybkość dostaw z państw azjatyckich sprawiły, że przedsiębiorstwa z wysokorozwiniętych państw Europy Zachodniej przeniosły część produkcji do Azji, rozciągając łańcuchy dostaw, a jednocześnie zapewniając stały dopływ potrzebnych komponentów. Załamanie łańcucha dostaw w wyniku pandemii COVID-19 oraz wojny w Ukrainie ukazało słabość takiego rozwiązania. Wymusza to przeskalowanie dotychczasowych łańcuchów dostaw, jak również zmianę podejścia do istniejących modeli biznesowych.

Reakcja na agresję rosyjską

Globalne łańcuchy dostaw składają się na szeroki wachlarz relacji pomiędzy partnerami biznesowymi i stanowią blisko 2/3 globalnego handlu. Ich załamanie w 2023 r. należy rozpatrywać na kilku płaszczyznach wobec tego, że wstrzymanie dostaw niektórych produktów lub próby uniezależnienia się od dostawców półproduktów podejmowane były jeszcze przed wybuchem pandemii i wojny w Ukrainie. Dotyczyło to m.in. półprzewodników oraz komponentów niezbędnych do ich wytwarzania, jak kwas fluorowodorowy. Kluczowym państwem dla globalnych łańcuchów dostaw pozo-

stają Chiny, będące najważniejszym partnerem handlowym wielu państw, nie tylko azjatyckich. Jednocześnie postawa Chin wobec agresji rosyjskiej na Ukrainę nie daje podstaw, by sądzić, że dotychczasowa współpraca gospodarcza państw zachodnich z Chinami ma trwałe i solidne podstawy. Kryzys gospodarczy jako następstwo pandemii COVID-19 został zintensyfikowany przez wybuch konfliktu pomiędzy państwami mającymi kluczowe znaczenie dla niektórych sektorów gospodarki światowej. Szczególnie wrażliwymi na kryzys okazały się rynki paliw kopalnych i żywności, gdzie zarówno Rosja, jak i Ukraina stanowią ważne ogniwa dostaw. Baza UN Comtrade wykazuje, że eksport paliw płynnych (HS 271019) z Rosji był największy na świecie, a jego wartość przekraczała w 2021 r. 54 mld USD. Jednocześnie należy zauważyć, że w tym samym zestawieniu Polska była w pierwszej dziesiątce największych importerów paliw z Rosji i stanowiło to dla niej najważniejsze źródło importu tego produktu.

Konieczność zapewnienia innych źródeł dostaw ropy naftowej oraz gazu ziemnego kształtować będzie charakter łańcuchów dostaw w kolejnych latach. Wymaga to zatem podjęcia decyzji o zwróceniu uwagi na stabilność dostaw, co powinno być kluczowym wyznacznikiem strategii bezpieczeństwa energetycznego państwa. Dostawy ropy i gazu ziemnego do Europy stały się dla Rosji jednym z głównych instrumentów nacisku ekonomicznego, a stopień penetracji gospodarek państw zachodnich związanych kontraktami na dostawę ropy i gazu pokazuje, że przygotowania do militarnego zaangażowania Rosji finansowane były i są z pieniędzy państw uzależnionych od rosyjskich dostaw. Jednocześnie należy podkreślić, że decyzjom państw UE i G7 zmierzających do przeorientowania dostaw paliw płynnych z innych krajów, jak USA czy państwa Zatoki Perskiej, towarzyszą działania krajów niezachodnich, aktywnie dążących do zbliżenia z Rosją. Brak wsparcia dla Ukrainy ze strony Chin, Indii czy Brazylii to przede wszystkim czytelny sygnał braku woli wzięcia odpowiedzialności za bezpieczeństwo międzynarodowe. Tym samym ambicje indyjskie czy brazylijskie do bycia traktowanymi na równi ze stałymi członkami Rady Bezpieczeństwa ONZ nie znajdują potwierdzenia w faktach. Szczególnie istotna jest rola Indii, państwa posiadającego znaczne ilości uzbrojenia poradzieckiego, jak czołgi T-72 czy T-90, i aktywnie współpracującego z Rosją w obszarze wymiany handlowej. Ograniczenia importu przetworzonego oleju napędowego z Rosji wprowadzone 5 lutego 2023 r. przez UE i G7 oznaczają zyski dla indyjskich rafinerii importujących tańszą ropę typu Ural z Rosji, a następnie eksportujących olej napędowy do Europy. W wyniku zmian na rynkach paliw płynnych Rosja stała się trzecim co do wielkości dostawcą ropy dla Indii, które to państwo jest jednocześnie trzecim największym na świecie importerem

ropy naftowej¹ oraz eksporterem paliw płynnych. Wprowadzenie systemu limitu cen na ropę i produkty naftowe importowane z Rosji przez UE i państwa G7, mające na celu ograniczenie zysków Rosji z eksportu węglowodorów, pozwoliło Indiom na import tańszego surowca, co ma jednocześnie przełożenie nie tylko na spadek inflacji w tym państwie, ale także prognozowany wzrost gospodarczy. Jednocześnie warto zauważyć, że zarówno Chiny, jak i Indie nie dostarczają pełnych danych o cenie importowanego surowca z Rosji, jak również wolumenie importu. Tym samym można zakładać, że cena rosyjskiej ropy jest wyższa niż limit wprowadzony przez UE i G7. Oznacza to, iż oczekiwania, by Indie wsparły w sposób aktywny starania państw zachodnich zmierzające do zatrzymania rosyjskiej inwazji na Ukrainę, są trudne do spełnienia.

Kolejnym obszarem gospodarki wrażliwym na wahania cen i dostępność dóbr jest rynek żywności, a zwłaszcza zbóż i oleju słonecznikowego. Wybuch konfliktu spowodował nagły wzrost cen na rynkach światowych, co bezpośrednio dotknęło państwa rozwijające się jako podstawowych odbiorców żywności z Rosji i Ukrainy. Obawy co do kryzysu w tych państwach związanego z brakiem żywności doprowadziły do zawarcia porozumienia 27 czerwca 2022 r. pomiędzy Rosją, Ukrainą, Turcją i ONZ w sprawie bezpiecznego przewozu żywności i nawozów sztucznych. Jest to niezwykle istotna inicjatywa dyplomatyczna, gdyż potencjalnie stanowi podstawę dla rozmów pokojowych inicjowanych przez grupy nacisku zainteresowane utrzymaniem eksportu rosyjskich i ukraińskich towarów rolnych. Rosja i Ukraina, jako najwięksi światowi producenci oleju słonecznikowego, łącznie odpowiedzialne są za 80% jego eksportu. Niemniej jednak jego cena po nagłym wzroście z 1360 USD za tonę na początku 2022 r. do 2380 USD za tonę w marcu 2022 r. wróciła do poprzedniego poziomu 1150 USD za tonę w lutym 2023 r. Nadal nie jest to cena sprzed wybuchu pandemii (około 1050 USD za tonę), jednak trend wskazuje, że w perspektywie najbliższego roku cena ustabilizuje się na poziomie z 2019 r. Nie dotyczy to natomiast rynku pszenicy, gdzie ceny na rynkach światowych są o 50% wyższe niż przed pandemią. Pomimo wyraźnego spadku cen z poziomu wywołanego paniką rynkową oraz udziałem kapitału spekulacyjnego prognozy na rok 2023 są bezpośrednio powiązane z działaniami zbrojnymi na terytorium Ukrainy. Rosyjskie ataki na ukraińską infrastrukturę pod koniec 2022 r. spowodowały, że w 2023 r. areał upraw został zredukowany o 45%, a zbiory będą nawet niższe o 60%². Jednocześnie eksport zbóż z Rosji przekracza wszelkie rekordy,

¹ *India's Russian Oil Binge Drags Down OPEC's Share to Lowest in 2022*, Reuters, 17 I 2023, [online] <https://www.reuters.com/business/energy/indias-russian-oil-binge-drags-down-opecs-share-lowest-2022-2023-01-17/>, 4 II 2023.

² *Russia's December Wheat Exports Close to Record, Experts Say*, Reuters, 7 XII 2022, [online] <https://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-russia-grains-idAFL8N32V105>, 7 XII 2022.

a główni odbiorcy to Egipt, Algieria, Brazylia, Pakistan czy Arabia Saudyjska. Tym samym Ukraina będąca piątym co do wielkości eksporterem pszenicy na świecie została pozbawiona możliwości zdobycia funduszy na obronność i odbudowę zniszczeń. Oznacza to konieczność przekierowania łańcucha dostaw producentów żywności i zapewnienia ich z państw takich jak Australia czy Argentyna.

Ocena gospodarek Rosji i Ukrainy

Analiza wymiany handlowej Federacji Rosyjskiej wskazuje, że kondycja gospodarki rosyjskiej jest niedoszacowana. Widać to w raporcie Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) ze stycznia 2023 r., w którym różnica pomiędzy szacunkami wzrostu gospodarczego z października 2022 r. a przewidywaniami w roku 2023 wynosi 2,6% na korzyść Rosji. Choć prognozowany wzrost gospodarczy Rosji jest ujemny – 2,2%, to jednak jest to najwyższa korekta w raporcie dotyczącym prognoz wzrostu gospodarczego na świecie, w którym większość nie wykracza poza półprocentową różnicę³. Wyjątek stanowią także gospodarki państw Europy Środkowo-Wschodniej, gdzie przy zakładanym wzroście 1,5% korekta wynosi 0,9% oraz Arabia Saudyjska, gdzie prognozy wzrostu gospodarczego obniżono o 1,1% do poziomu 2,6%. Najwyższy prognozowany wzrost gospodarczy utrzymają gospodarki państw azjatyckich – Indie 5,4% (na rok kalendarzowy 2023) i Chiny 5,2%. Odrębną kwestią pozostaje kondycja gospodarek państw pośrednio zaangażowanych w konflikt rosyjsko-ukraiński, takich jak Turcja i Iran. W przypadku Turcji inflacja sięgająca 85% w październiku 2022 r. wpływa znacząco na prognozy wzrostu gospodarczego – oficjalnie pomiędzy 5% a 5,5%, według szacunków ekspertów ma być to około 3%⁴. Z kolei Iran, objęty sankcjami gospodarczymi od blisko 50 lat, ma zanotować wzrost gospodarczy rzędu 2%. Współpraca gospodarcza dwóch państw objętych sankcjami, czyli Rosji i Iranu, może przybrać charakter długofalowy, a mając na uwadze wielkość i strukturę rynków tych państw a wymiana towarowa będzie mieć formę komplementarną także. Przykładem jest rozwijany od 2014 r. projekt Korytarza Transportowego Północ-Południe, łączącego Rosję, Iran i Indie. Powstanie połączenia kolejowego i morskiego pozwoliło

³ IMF, *World Economic Outlook 2023 Update*, 30 I 2023, [online] <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2023/Update/January/English/Data/WEOJanuary2023update.ashx>, 3 II 2023.

⁴ *Turkey's Inflation Seen at 42.5% in 2023, GDP Growth at 3%*, Reuters, 17 I 2023, [online] <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkeys-inflation-seen-425-2023-gdp-growth-3-2023-01-17/>, 3 II 2023.

Rosji na omińnięcie sankcji transportowych w 2022 r., a obrót pomiędzy Iranem i Rosją wzrósł w październiku 2022 r. o 70%. W styczniu 2023 r. odbyły się negocjacje azersko-irańsko-rosyjskie na wysokim szczeblu dotyczące ukończenia linii kolejowej Raszt (Iran) - Astara (Azerbejdżan), co ma na celu stworzenie trwałego połączenia kolejowego z Iranem oraz Indiami. Oznacza to, że pomimo sankcji nałożonych na Rosję będzie ona w stanie utrzymywać relacje handlowe z państwami, które w niewielkim stopniu zależne są gospodarczo od Stanów Zjednoczonych. Przykładem współpracy gospodarczej Iranu i Rosji są nie tylko dostawy broni, ale także rozwijająca się współpraca w sektorze motoryzacyjnym. Irańskie firmy motoryzacyjne IKCO i SAIPA wznowiły eksport na rynek rosyjski, korzystając z technologii przejętej od PSA w 2018 r. Koncern PSA – obecnie część Stellantis – wycofał się z Iranu wskutek sankcji nałożonych na ten kraj, pomimo deklarowanych w 2016 r. inwestycji rządu 430 mln USD. Renault w wyniku sankcji nałożonych na Rosję wycofał się z tego rynku i sprzedał udziały w fabryce AvtoVAZ za jednego rubla, pozostawiając fabrykę w Togliatti, wytwarzającą dotąd auta Łada, zbudowane na bazie modeli Dacia Logan i Dacia Sandero, również produkowanych przez SAIPA. Po rosyjskiej inwazji na Ukrainę SAIPA i AvtoVAZ podjęły współpracę w zakresie dostaw części do produkcji aut.

Oprócz wskazanych powyżej trendów dotyczących zbliżenia państw wspierających Rosję gospodarczo i militarnie należy także przeanalizować instrumenty ekonomiczne wykorzystane przez państwa zachodnie w celu osłabienia potencjału Rosji. Podstawowym narzędziem pozostają sankcje gospodarcze oraz wycofanie inwestycji z państwa zagrażającego bezpieczeństwu międzynarodowemu. Kolejne pakiety sankcji gospodarczych przyjętych przez UE i państwa G7 przełożyły się na spadki na rosyjskiej giełdzie i zmniejszenie rosyjskiego eksportu. Jednocześnie 170 rosyjskich przedsiębiorstw objęto sankcjami, a szereg firm zachodnich zdecydował się na wycofanie z rynku rosyjskiego. Według danych przedstawionych w listopadzie 2022 r. w kwietniu 2022 r. w Rosji działało łącznie 2405 spółek zależnych należących do 1404 firm z UE i G7. Niemniej należy zauważyć, że za deklaracjami nie idą decyzje o ograniczeniu działalności. Pod koniec 2022 r. jedynie 8,5% firm z UE i G7 zbyło przynajmniej jedną ze swoich rosyjskich spółek zależnych⁵.

W przypadku Ukrainy działania wojenne ograniczają w znacznym stopniu nie tylko rozwój gospodarczy – co widać na przykładzie prognoz MFW – ale również zmuszają do przestawienia produkcji i systemu na potrzeby wojenne. Oznacza to, że próba odpowiedzi na pytania związane z możliwością rozwoju Ukrainy wynika bezpośrednio

⁵ S. Evenett, N. Pisani, *Less than Nine Percent of Western Firms Have Divested from Russia*, „SSRN Electronic Journal”, 20 XII 2022, [online] <https://ssrn.com/abstract=4322502>, 3 II 2023.

zarówno z perspektywy czasowej zakończenia konfliktu, jak i warunków rozejmu. Wiąże się z tym także zmiana prawa w Ukrainie, gdzie wskutek dekretu prezydenta Wołodymyra Zełenskigo znacjonalizowano część przedsiębiorstw pozostających w rękach oligarchów. Z początkiem listopada 2022 r. zdecydowano się na przejęcie wytwórni silników spalinowych Motor Sicz, przedsiębiorstw paliwowych Ukrnafta and Ukrtatnafta, fabryki ciężarówek AvtoKrAZ oraz wytwórni transformatorów Zaporizhtransformator. Chociaż w warunkach wojennych decyzja ta jest zrozumiała, to pojawia się wątpliwość co do roli państwa po zakończeniu wojny, gdy dojdzie do nadmiernego skupienia zasobów przez państwo ukraińskie. Stąd też istotnym elementem jest trwała pomoc gospodarcza płynąca do Ukrainy, która dotyczy także utrzymania płynności finansowej tego państwa w obliczu spadającego PKB. Wiąże się z tym udzielenie wsparcia ze strony Unii Europejskiej w wysokości 18 mld EUR w grudniu 2022 r. oraz pomocy w wysokości 44 mld USD ze Stanów Zjednoczonych. Ponadto rząd Ukrainy wystąpił o pożyczkę z MFW w wysokości 14-16 mld USD⁶. Włącza się w to także deklaracja amerykańska odnośnie do wsparcia działań w celu umorzenia pożyczek udzielanych Ukrainie, zawarta w National Defense Authorization Act 2023⁷.

Przestawienie gospodarki ukraińskiej na tory gospodarki wojennej jest konieczne z uwagi na brak perspektyw zakończenia konfliktu zbrojnego w niedalekiej przyszłości. Ponieważ możliwości osiągnięcia trwałego pokoju pomiędzy Ukrainą i Federacją Rosyjską w najbliższych latach są stosunkowo ograniczone, należy uwzględnić ten czynnik w prognozach rozwoju gospodarczego zarówno na poziomie regionalnym (UE), jak i globalnym. Wiąże się z tym konieczność odpowiedzi na pytanie, jaką rolę w gospodarce światowej odgrywać będzie Federacja Rosyjska w kolejnych latach i jakie konsekwencje będzie miało to dla Polski i Unii Europejskiej. Ponieważ Rosja przez wiele lat była kluczowym dostawcą paliw płynnych oraz nawozów sztucznych do UE, zerwanie łańcuchów dostaw wydawałoby się stosunkowo trudne. Niemniej analiza ostatnich 12 miesięcy pokazuje, że gospodarka światowa potrafi znaleźć rozwiązania na wyzwania o charakterze ekonomicznym płynące z Rosji. Jednocześnie należy podkreślić, że firmy dostarczające paliwa płynne, takie jak Shell czy BP, odnotowały rekordowe zyski związane z gwałtownym wzrostem cen ropy i gazu wynikającym z wahań na rynkach światowych.

⁶ S. Fleming, C. Smith, A. Hancock, *Ukraine's Allies Push IMF to Approve \$14bn-\$16bn Loan*, „Financial Times”, 3 II 2023, [online] <https://www.ft.com/content/b703023b-9f19-4647-9f0b-55aef10a9ed0>, 4 II 2023.

⁷ U.S. Congress, *H.R.7900 – 117th Congress (2021-2022): National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2023*, [online] <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/7900/text>, 10 XI 2022.

Wnioski dla polskiej gospodarki

Mając na względzie strukturę polskiej gospodarki oraz procesy zainicjowane w UE i Stanach Zjednoczonych należy przede wszystkim zwrócić uwagę na te obszary gospodarki, które są bezpośrednio powiązane z celami politycznymi. W roku 2023 najważniejszymi obszarami, oprócz rynku uzbrojenia i żywności, będą sektory związane z przechodzeniem w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie. Z perspektywy zarówno rozwoju gospodarki europejskiej, jak i celów związanych z „zielonym ładem” wskazać można na kilka procesów, które bezpośrednio wpływają na łańcuchy dostaw istotne z punktu widzenia Polski.

Pierwszym z nich jest wzrost cen transportu i frachtu przy jednoczesnym ograniczeniu dostępności kontenerów. Jest to rezultat decyzji podjętych na początku pandemii COVID-19, kiedy to spowolnienie produkcji przemysłowej wywołało spadek zapotrzebowania na kontenery. Drugim procesem jest wzrost kosztów finansowania dostaw opartych na globalnych łańcuchach dostaw – co przekłada się na wzrost zapasów producentów. Jednocześnie wzmacnia to presję inflacyjną – rosnące zapotrzebowanie oznacza wzrost cen przy utrzymującej się lub malejącej podaży. Niebezpieczeństwo zatrzymania produkcji wymusza na przedsiębiorstwach gromadzenie zapasów, a wojna w Ukrainie wzmocniła tylko te negatywne tendencje. Trzeci proces związany jest ze wzrostem konsumpcji w gospodarkach azjatyckich, co oznacza przekierowanie strumienia dóbr na rynki wewnętrzne, przy jednoczesnym wzroście zapotrzebowania na energię i półprodukty dostarczane wcześniej na rynek europejski i amerykański. Ostatni z procesów związanych jest z przestawianiem gospodarek państw wysokorozwiniętych na typ „zielonej gospodarki”. Wiąże się to z rosnącą produkcją i zapotrzebowaniem na auta elektryczne i magazyny energii. Polska jest drugim na świecie, po Chinach, a przed Niemcami, producentem i eksporterem akumulatorów elektrycznych – baterii litowo-jonowych. Oznacza to, że zakłócenia dostaw spowodowane ograniczeniami nakładanymi przez Chiny oraz Rosję, jak również wzrost kosztów frachtu, mogą mieć bezpośrednie przełożenie na produkcję w polskich fabrykach oraz strategiczne decyzje dotyczące lokalizacji inwestycji w Polsce. Braki surowców niezbędnych do produkcji maszyn oraz samochodów, które stanowią główną część polskiego eksportu, zarówno w dłuższej perspektywie (dwóch lat), jak i w najbliższych miesiącach, mogą spowolnić produkcję przemysłową. W przypadku Polski i UE należy także zakładać scenariusz przerwania dostaw energii, co wymusi na przedsiębiorstwach ograniczanie produkcji lub zawieszenie procesów technologicznych takich jak produkcja leków lub nawozów sztucznych. Także ceny metali ziem rzadkich, jak również gazów szlachetnych, niezbędne do produkcji elektroniki, są bezpośrednio skorelowane z dwoma analizowanymi

czynnikami. Cena palladu wykorzystywanego do produkcji katalizatorów i układów scalonych, za którego wydobycie światowe w 40% odpowiada Rosja, wzrosła po wybuchu pandemii w styczniu 2020 r. do 2600 USD za uncję (z 1500 USD za uncję pod koniec listopada 2019 r.). Po rozpoczęciu konfliktu rosyjsko-ukraińskiego cena wzrosła natychmiast do 3000 USD za uncję, by ustabilizować się na poziomie około 1600 USD w lutym 2023 r. Jednocześnie wzrasta eksport palladu z Rosji do Chin, co oznacza, że chińskie firmy mogą przejąć rynek produkcji półprzewodników. Podobnie wygląda przypadek neonu, niezbędnego do produkcji laserów wykorzystywanych do wytwarzania półprzewodników. Ukraińskie firmy Ingas i Cryion, odpowiedzialne za blisko 50% światowej produkcji, zawiesiły działalność w wyniku wojny. Warto zauważyć, że od 2017 r. firmy rosyjskie i chińskie systematycznie powiększają swoje zasoby produkcyjne, by konkurować z producentami ukraińskimi. Ponieważ gaz ten ma strategiczne znaczenie dla produkcji półprzewodników, założenia dotyczące strategicznej autonomii UE w zakresie produkcji półprzewodników stoją pod znakiem zapytania. Oznacza to, że Niemcy, jako wiodący w Europie odbiorca neonu, będą zmuszone przestawić łańcuchy dostaw na innych producentów – w tym przypadku Rosję i Chiny. Tym samym monitorowanie zawieranych sojuszy przemysłowych stanie się koniecznością z punktu widzenia gospodarek rozwijających się, w tym Polski.

Bibliografia

- Evenett S., Pisani N., *Less than Nine Percent of Western Firms Have Divested from Russia*, „SSRN Electronic Journal”, 20 XII 2022, [online] <https://ssrn.com/abstract=4322502>.
- Fleming S., Smith C., Hancock A., *Ukraine's Allies Push IMF to Approve \$14bn-\$16bn Loan*, „Financial Times”, 3 II 2023, [online] <https://www.ft.com/content/b703023b-9f19-4647-9f0b-55aef10a9ed0>.
- IMF, *World Economic Outlook 2023 Update*, 30 I 2023, [online] <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2023/Update/January/English/Data/WEOJanuary2023update.ashx>.
- India's Russian Oil Binge Drags Down OPEC's Share to Lowest in 2022*, Reuters, 17 I 2023, [online] <https://www.reuters.com/business/energy/indias-russian-oil-binge-drags-down-opecs-share-lowest-2022-2023-01-17/>.
- Russia's December Wheat Exports Close to Record, Experts Say*, Reuters, 7 XII 2022, [online] <https://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-russia-grains-idAFL8N32V105>.
- Turkey's Inflation Seen at 42.5% in 2023, GDP Growth at 3%*, Reuters, 17 I 2023, [online] <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkeys-inflation-seen-425-2023-gdp-growth-3-2023-01-17/>.
- U.S. Congress, *H.R.7900 – 117th Congress (2021-2022): National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2023*, [online] <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/7900/text>.